

МІЖНАРОДНІ ПРОЦЕСИ ЩОДО ВІДНОВЛЕННЯ ТА ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ ВІД НАСЛІДКІВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

INTERNATIONAL PROCESSES REGARDING THE RESTORATION AND RECONSTRUCTION OF UKRAINE FROM THE CONSEQUENCES OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Тичина В.П., к.ю.н.,

доцент кафедри права та правоохоронної діяльності

Державний університет «Житомирська політехніка»

Стаття присвячена висвітленню одного з актуальних для нашої держави завдань – це повоєнного відновлення та відбудови від наслідків російсько-української війни. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну у лютому 2022 року завдало та продовжує завдавати величезного впливу на країну: зруйновані будівлі та підприємства, інфраструктурні об'єкти, цілі міста та села. На початку 2024 року Світовий банк та інші міжнародні фінансові організації оцінили загальну суму, потрібну для відновлення України після російського вторгнення, у майже \$500 млрд. Українська влада та міжнародні партнери вже розпочали обговорення і формування порядку денного та плану повоєнної відбудови через започаткування низки національних та міжнародних ініціатив. У роботі висвітлений комплекс міжнародних заходів щодо відновлення країни у сучасний та повоєнний період. Наразі він реалізується на рівні Європейського Союзу, держав G7, Світового Банку, Європейського банку реконструкції та розвитку, Європейського інвестиційного банку, Міжнародної фінансової корпорації, приватних інвесторів та інших суб'єктів міжнародної спільноти.

Окрім того, увага також приділяється ключовим формам участі громадянського суспільства у процесі відбудови України. Зокрема, до них належать: пошук фінансування проєктів, розробка соціальних проєктів, контроль за діями влади (зокрема за забезпеченням прозорості розподілу коштів) та налагодження механізмів діалогу між владою, бізнесом і громадою.

Водночас незважаючи на те, що громадянське суспільство України з самого початку активно залучене до процесів відбудови держави, воно стикається з труднощами у доступі до деяких з цих процесів, а також змушене докладати значних зусиль, щоб отримати можливість брати участь у формуванні порядку денного та прийнятті рішень.

Наголошено, що лише лише інклюзивний, гнучкий та адаптивний процес відновлення, підтримуваний спільними зусиллями українців та іноземних партнерів, має шанси на стійкий успіх і сприятиме розвитку економіки та держави в цілому.

Ключові слова: міжнародні відносини, російсько-українська війна, міжнародна допомога, відбудова України, повоєнне відновлення, громадянське суспільство.

The article is dedicated to highlighting one of the issues that are relevant for our state – the military renewal and the consequences of the Russian-Ukrainian war. The large-scale invasion of Ukraine by the Russian Federation in 2022 will continue to bring a great influx to the country: new enterprises, infrastructure facilities, place and village. As of early 2024, the World Bank and other international financial institutions have estimated the cash needed to rebuild Ukraine after the Russian invasion at perhaps \$500 billion. The Ukrainian government and international partners have already begun to discuss and formulate the order and plan for the war effort through the beginnings of low national and international initiatives. The work has a complex of international approaches to modernize the region during the current and war period. This is being implemented on the level of the European Union, the G7 powers, the World Bank, the European Bank for Reconstruction and Development, the European Investment Bank, the International Finance Corporation, private investors and other subjects of international activity.

In addition, respect is also attached to the key forms of participation of the community in the process of independence of Ukraine. We will focus on them: the search for financing projects, the development of social projects, control over the actions of the government (with a view to ensuring the transparency of the division of the capital) and the improvement of mechanisms of dialogue between government, business and huge.

At the same time, regardless of those who, from the very beginning, the huge government of Ukraine has been actively involved in the processes of the Western powers, it faces difficulties in accessing these processes, as well as a hesitation to report significant efforts, so as to deny the possibility of and the fate is formed in the order of the day and decisions are made.

It is packed, the licheus of the venklizovyvy, the vile adaptive process of the worship, pidrication with spials of the Ukrainians of the same partners, the chance of the Stekyky I ohpris, the Rodima Ekononika, the possesses in the zyloma.

Key words: international news, Russian-Ukrainian war, international assistance, recovery of Ukraine, military renewal, community partnership.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну у лютому 2022 року завдало та продовжує завдавати величезного впливу на країну: зруйновані будівлі та підприємства, інфраструктурні об'єкти, цілі міста та села. Так, на початку вересня 2023 року дослідники з KSE задокументували \$151,2 млрд збитків інфраструктурі України через удари РФ. За підрахунками того ж проєкту «Росія заплатить», найбільших руйнувань зазнає саме житловий фонд. Наразі внаслідок бойових дій пошкоджені 147,8 тис. приватних будинків, 19,1 тис. – багатоквартирних та 0,35 тис. гуртожитків. Крім того, пошкоджені, понад 25 тис. км автодоріг, 426 підприємств, 1223 медзаклади, 3,5 тис. закладів освіти [1]. Ці масштабні цифри важко осягнути, адже за ними приховані безліч трагічних історій про втрачені домівки, роботу та звичне життя. Саме тому наша держава вже з місяця у місяць потребує масштабної фінансової підтримки.

За даними соціологічного опитування серед населення та представників українського бізнесу про потреби та очікування від майбутньої відбудови України ініційованого

Transparency International Ukraine 60% бізнесу та населення погоджуються з думкою, що відбудова України триватиме понад 10 років. При цьому найбільш нагальним питанням вважають відбудову житла: і населення (59%), і бізнес (63%) впевнені, що відбудувати будинки потрібно вже зараз, а не після перемоги [2].

Українська влада та міжнародні партнери вже розпочали обговорення і формування порядку денного та плану повоєнного відновлення за допомогою низки національних та міжнародних ініціатив. Громадянське суспільство в Україні, яке завжди було активним, приєднується до цих процесів і має значний вплив на реформування держави. Воно прагне мати повноцінну участь у плануванні, а в майбутньому – у впровадженні та контролі за процесом відбудови. Серед оптимальних практик залучення представники організацій громадського суспільства (далі – ОГС) вважають квоти для ОГС в комісіях з розподілу коштів, робочих групах з планування відновлення, наглядових радах за процесами, що зменшуватиме ризики корупції. На думку представників місцевого самовряду-

вання, ключовими формами ОГС у процесі відновлення в громадах є такі: пошук фінансування проєктів (37,6%), розробка соціальних проєктів (36,6%), контроль за діями влади (зокрема за забезпеченням прозорості розподілу коштів) – 32,7% та налагодження механізмів діалогу між владою, бізнесом і громадою (31,7%) [12]. Разом із тим, громадянському суспільству доводиться зазнавати труднощів у забезпеченні доступу до деяких із цих процесів, і йому потрібно докласти багато зусиль, щоб отримати можливість брати участь у формуванні порядку денного та у прийнятті рішень.

На початку 2024 року Світовий банк та інші міжнародні фінансові організації оцінили загальну суму, потрібну для відновлення України після російського вторгнення, у майже \$500 млрд [4, с. 12]. Зрозуміло, що лише за консолідації зусиль демократичної спільноти можна сподіватись на залучення необхідних ресурсів. У цьому контексті варто зазначити, що згідно із розробленим планом відновлення України очікується реалізація понад 580 проєктів у 2023–2025 рр. з фінансуванням понад \$350 млрд, а в 2026–2032 рр. – 270 проєктів на суму більше ніж \$400 млрд [3]. Серед них особливо важливими, на нашу думку, є ті, що спрямовані на зміцнення оборони та безпеки, досягнення енергетичної незалежності, підтримку малого та середнього бізнесу, розвиток логістики з державами Європейського Союзу (далі – ЄС), впровадження «зеленої» енергетики та забезпечення макрофінансової стабільності.

Вважаємо підтримку України в цій відбудові в міру можливостей є одним із найважливіших завдань для Європи в найближчі роки. Це передбачає велику відповідальність, яку ЄС повинна взяти на себе разом із міжнародними партнерами, такими як Сполучені Штати Америки (далі – США) та Велика Британія.

Європейський Союз вже робить значний внесок у підвищення теперішньої стійкості нашої держави, але в середньостроковій і довгостроковій перспективі буде потрібна більша підтримка для відновлення засад вільної і зможної країни, безповоротно зорієнтованої на європейські цінності й надійно інтегрованої в європейську та світову економіку, а також для підтримки її на європейському шляху. У червні 2023 року Єврокомісія запропонувала створити новий механізм, що має сприяти відновленню, відбудові та модернізації України. Ця програма дістала назву «Ukraine Facility» [5]. Крім того, цей механізм включає протоколи аудиту наданої допомоги та вимоги до прозорості та підзвітності використання наданих ресурсів. У березні 2024 року Україна вже отримала перші виплати за цією програмою обсягом €4,5 млрд¹. Усього протягом 2024–2027 рр. наша держава зможе залучити €50 млрд.

Водночас депутати Європарламенту підтримали продовження дії угоди про безмитну торгівлю харчовими продуктами з Україною з додатковими запобіжниками для захисту європейських фермерів до 5 червня 2025 року [6, с. 9]. Так, нові правила передбачають, що Єврокомісія може швидко відреагувати та застосувати необхідні заходи у разі серйозних проблем на ринку ЄС або однієї чи кількох держав-членів через український агроімпорт.

Процеси планування та підтримка відновлення України також відбуваються і в рамках G7. 12 липня 2023 року глави держав та урядів країн Великої сімки виступили із Заявою G7 на підтримку України [11]. Серед іншого, вони підтвердили продовження фінансової і гуманітарної підтримки України та її народу, а також підтримку міжнародного плану відновлення, який Україна реалізовуватиме в тісній координації з двосторонніми і багатосторонніми партнерами та організаціями. Цей план має забезпечити кризостійкий й екологічно безпечний економічний розвиток. Було підкреслено важливість активного залучення ОГС до процесу планування.

До процесів відновлення планують долучитись й окремі країни, що висловили бажання взяти відповідальність за відбудову окремих регіонів та населених пунктів [7]. Так, Греція хоче займатись відбудовою Маріуполя, США та Туреччина – Харкова, Житомирщині допомагають країни Балтії, Миколаєву та області – Данія, Дніпропетровщині – Чехія, Запоріжжю – Австрія. Деякі зі спільних проєктів уже стартували, а інші – на стадії обговорення й перейдуть до реалізації після завершення бойових дій.

Поряд із цим, до фінансування потреб України, крім провідних держав світу, поступово залучаються і приватні інвестори. Так, досягнуто попередньої домовленості, що приватні інвестори також створять фонд, програма діяльності якого буде спрямована на допомогу у відновленні України і має на меті забезпечити фінансування обсягом \$15 млрд за підтримки державних органів і ринків капіталу. Пріоритетними сферами для фонду будуть ключові сектори сільського господарства, виробництва, інфраструктури та енергетики [4, с. 12].

За повідомленням Міністерства фінансів України, з початку широкомасштабної агресії (лютий 2022 р.) до держбюджету надійшли кредитні та грантові кошти на суму близько \$31 млрд у рамках мобілізованих Світовим банком фінансових ресурсів, зокрема через механізми цільових фондів багатьох донорів [8].

При цьому, за час широкомасштабної війни обсяг портфеля діючих проєктів Світового банку в Україні є найбільшим за всі роки співпраці. Наразі діючий портфель спільних проєктів складає 19 інвестиційних проєктів та 3 системних проєкти, на загальну суму понад \$9 млрд і €1 млрд. Серед останніх рішень Світового банку виокремимо схвалення Радою директорів позики для України підтримки політики розвитку «Основи зростання» (Growth Foundations Development Policy Loan – DPL) обсягом \$1,5 млрд [6, с. 10].

Загалом, партнери України, розуміючи надскладну ситуацію для країни, роблять кроки, спрямовані на полегшення економічного тягара, зумовленого війною. Так, під час лондонської Конференції з відновлення України 2023 року Європейська комісія, Європейський інвестиційний банк та Міжнародна фінансова корпорація підписали угоди на суму понад €800 млн з метою мобілізації приватних інвестицій для відновлення та відбудови економіки України [10]. Згадані угоди, підтримані Європейським фондом сталого розвитку плюс (фінансовим підрозділом Інструменту сусідства, розвитку та міжнародної співпраці «Глобальна Європа»), є свідченням спільного міжнародного прагнення мобілізувати приватний сектор для відновлення та відбудови України.

Також про свої інвестиційні наміри оголосив Європейський банк реконструкції та розвитку. Банк планує вкласти до €10 млрд в Україну протягом наступних п'яти років, зосередившись на п'яти ключових напрямках підтримки як приватного, так і державного секторів для подолання кризи, викликані війною [9]. Ці напрями охоплюють енергетичну безпеку, критичну інфраструктуру, продовольчу безпеку, підтримку бізнесу та фінансування торгівлі.

На основі вищевикладеного можна зробити висновок, що планування повоєнної відбудови України вже розпочалось. Однак лише інклюзивний, гнучкий та адаптивний процес відновлення, підтримуваний спільними зусиллями українців та іноземних партнерів, має шанси на стійкий успіх і сприятиме розвитку економіки та держави в цілому.

Наразі тривають різноманітні міжнародні процеси для налагодження координації міжнародної допомоги у відновленні нашої країни, зокрема на рівні ЄС, держав G7, Світового Банку, ЄБРР, приватних інвесторів та інших суб'єктів. У свою чергу громадянське суспільство України з ранніх етапів започаткування процесів відбудови України активно долучається до процесів відновлення держави.

¹ У квітні Україна отримала транш у €1,5 млрд від ЄС в рамках Ukraine Facility.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соціологічне дослідження до дня Незалежності: уявлення про патріотизм та майбутнє України (16–20 серпня 2023). Соціологічне дослідження. Офіційний веб-сайт соціологічної групи «Рейтинг». Київ, 2023. URL: <https://transparentcities.in.ua/articles/mozhlyvosti-vidbudovy-uk-svit-dopomahaie-vidnovliuvaty-mista-y-sela-shcho-postrazhdaly-cherез-viinu> (дата звернення: 20.05.2024).
2. Як відбудувати Україну – соціологічне опитування громадян та представників бізнесу (14 червня 2023). Соціологічне дослідження. Офіційний веб-сайт «Transparency International». Київ, 2023. URL: <https://ti-ukraine.org/research/yak-vidbudovuvaty-ukrayinu-sotsiologichne-opytuvannya-gromadyan-ta-predstavnykiv-biznesu/> (дата звернення: 20.05.2024).
3. Національні програми «Відновлення України». План відновлення України. Національна рада з питань відновлення. Київ, 2023. URL: <https://recovery.gov.ua/> (дата звернення: 20.05.2024).
4. Україна: від війни до миру та відновлення. Аналітичні оцінки (березень 2024). Центр Разумкова. Київ, 2024. 25 с.
5. Regulation of the European Parliament and of the Council on establishing the Ukraine Facility. Explanatory memorandum: 2023/0200 (COD). Official Journal of the European Union. Brussels, 2023. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/dd8cd260-1897-4e37-81dc-c985179af506_en (Last accessed: 20.05.2024).
6. Україна: від війни до миру та відновлення. Аналітичні оцінки (квітень 2024). Центр Разумкова. Київ, 2024. 25 с.
7. Післявоєнне відновлення України: які країни взяли шефство над містами та областями. Слово і діло: аналітичний портал. Київ, 2023. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/03/01/infografika/suspilstvo/pislyavoyenne-vidnovlennya-ukrayiny-yaki-krayiny-vzyaly-shefstvo-nad-mistamy-ta-oblastyamy> (дата звернення: 20.05.2024).
8. З лютого 2022 року Україна залучила понад 31 млрд доларів США через механізми Світового банку: Сергій Марченко на зустрічі з представниками Банку. Новини та анонси. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/since_february_2022_ukraine_has_attracted_over_usd_31_billion_through_world_bank_mechanisms_serhii_marchenko_at_the_meeting_with_the_banks_representatives-4545 (дата звернення: 20.05.2024).
9. Протягом наступних п'яти років ЄБРР планує інвестувати в Україну до 10 млрд євро. Новини: інвестиції. Веб-сайт незалежного журналістського бізнес-порталу Mind, 2024. URL: https://mind.ua/news/20271164-protyagom-nastupnih-pyati-rokiv-ebrr-planue-investuvati-v-ukrayinu-do-10-mlrd-evro?utm_source=eSputnik-promo&utm_medium=email&utm_campaign=Investment_Digest_25/03&utm_content=835332989 (дата звернення: 20.05.2024).
10. Ukraine Recovery Conference: President von der Leyen and Executive Vice-President Dombrovskis showcase strong EU support with new €50 billion Ukraine Facility and €800 million in agreements to mobilise investment for Ukraine's recovery. Ukraine Recovery Conference. European Commission: Press corner, 2023. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3350 (Last accessed: 20.05.2024).
11. G7 Joint Declaration of support for Ukraine: 12 July 2023. Foreign affairs. GOV.UK: The best place to find government services and information, 2023. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/g7-joint-declaration-of-support-for-ukraine-12-july-2023/joint-declaration-of-support-for-ukraine> (Last accessed: 20.05.2024).
12. Дослідження ініціатив відновлення в Україні та роль громадянського суспільства в процесах відновлення: основні результати комплексного соціологічного дослідження проведеного у квітні-травні 2023 року. Соціологічні та маркетингові дослідження. Офіційний веб-сайт Київського міжнародного інституту соціології. Київ, 2023. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1268&page=1> (дата звернення: 20.05.2024).